

Izcelti "Ainavu dārgumi"

Ir noslēgusies skaistāko Vidzemes ainavu izcelšana Latvijas ainavu dārgumu krātuvei, un saņemto pieteikumu skaits apliecina — Vidzemē netrūkst vietu, ar kurām lepoties.

No pieteiktajām Latvijas ainavām Vidzemes reģionā izcelti 10 "ainavu dārgumi" — Teiču purvs, Vecpiebalgas pauguri, Vidzemes lauku sēta ar baltajiem lielceļiem, Veclaicene, Lejas Līgatne ar papīrfabrikas ciemu un Gaujas pārceltuvi, Salacas ieleja ar Mazsalacu un Skaņokalni, Burtņieku ezers ar baznīcām un muižu centriem, Cēsu vecpilsēta ar viduslaiku pili, Āraišu ezerpils un apkārtni, Alūksnes vēsturiskais centrs, ezers, pils un parks.

Latvijā nosauktie 50 ainavu dārgumi, no kuriem 10 atrodas Vidzemē, ir vienlaikus daudz un maz, jo pavisam kopā balsojumam tika nodotas 243 ainavas, bet aktivitātes ietvaros tika saņemti 928 pieteikumi.

Visvairāk pieteikumu (333) tika saņemts no Vidzemes plānošanas reģiona

Teiču dabas rezervātā

Sezonā pārgājieni notiek katru piektdienu Dagna Vasiļevska vadībā. Lūgums iepriekš zvanīt darbdienās (tāl. 26112686).

Daiņa Tuča vadībā Madonas novadā var pieteikties putnu un dzīvnieku vērošanai, fotografēšanai, filmēšanai (tāl. 26528739).

Četrās brīvdienās septembrī ar atļaujām purvā drīkst lasīt dzērvenes.

No 1. jūnija līdz 31. oktobrim mēneša pirmajā svētdienā var apmeklēt Sildu dabas taku vides gides Regīnas Indriķes vadībā. Lūgums iepriekš pieteikties, zvanot darbdienās (tāl. 29139677).

Piedāvājums: pārgājiens pa Sildu dabas taku. Garums 3 km, infrastruktūra: laipas, stāvlaukums, atpūtas vieta, informācijas stends. Atrodas Madonas novada Mētrienas pagasta Sildās.

Pie Dagna Vasiļevska un Regīnas Indriķes var pieteikties arī Teiču dabas rezervāta informācijas centra "Bērzi" apmeklējumam.

Apmeklējums bez gida: 27 m augsts skatu tornis. Atrodas Krustpils novada Atašienes pagasta Kristakrūgā, ceļa Jēkabpils—Rēzekne malā.

Krustkalnu dabas rezervātā

Sezonā var apmeklēt grupas (ne lielākas par 15 cilvēkiem) DAP darbinieka pavadībā (tikšanās vieta sarunājama individuāli).

Pārgājiens Krākas avotu takā. Dabas taka, garums 2,1 km, Krākas avoti, rezervāta apmeklētāju centrs. Jāpiesakās pie Gunta Akmentiņa (tāl. 26473408).

Apmeklējums bez gida: Krustkalnu skatu tornis. Atrodas pie ceļa Mārciena—Laudona.

Redz ne tikai dabas vērtības, arī saimniekošanu

Dabas aizsardzības pārvaldes (DAP) uzdevumā no 2017. līdz 2019. gadam tiek īstenota dabas skaitīšana jeb Eiropas Savienības (ES) Kohēzijas fonda projekts "Priekšnosacījumu izveide labākai bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un ekosistēmu aizsardzībai Latvijā", uzskaitot īpaši aizsargājamās ES nozīmes biotopus — viendabīgas teritorijas, kurās sastopama liela bioloģiskā daudzveidība, piemēram, bioloģiski vērtīgi zālāji, dabiskoties sākušās mežaudzes, purvi, cilvēka maziemētā jūras piekraste un kāpas, upes, ezeri, alas un iežu atsegumi.

Dabas skaitīšana kā dabas vērtību apzināšana visas valsts mērogā notiek pirmo reizi, un to nosaka gan nacionālā, gan ES likumdošana. Kā pamato "Dabas skaitīšanas" projekta vadītājas asistente Ilze Reinika, skaitīšanas mērķis ir iegūt detalizētu un zinātniski pamatotu informāciju par Latvijas dabas vērtībām, to izplatību, daudzumu, veidiem un kvalitāti, lai iegūtos datus varētu izmantot nozaru attīstības plānošanai.

— Dabas skaitīšanas eksperti divu sezonu ietvaros ir aplūkojuši vienu miljonu ha lielu teritoriju, par to informējot 92 tūkstošus zemju īpašnieku. Darbi nebūt nav pabeigti, tie turpināsies arī nākamgad — noslēdzošajā sezonā, kurā vairāki simti ekspertu ies, skatīs, vērtēs, pierakstīs un analizēs. Tikai pēc 2020. gada būs pieejama apkopota, pārbaudīta un digitāli pieejama informācija par Latvijas dabas vērtībām, ar kurām mēs visi lepojāmies, baudām un izmantojam. Darbu, kas tika uzsākts 2017. gadā Dabas aizsardzības pārvaldes uzdevumā, veic 250 eksperti.

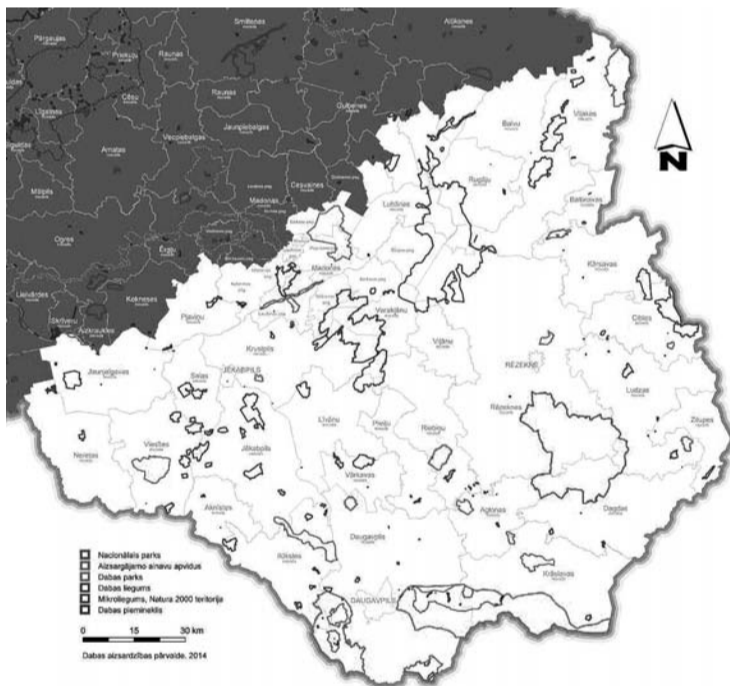
Dabas skaitīšanas 1. sezonas secinājumi

Pirmās sezonas datu analīze liecina, ka vērtīgie Eiropas Savienības nozīmes biotopi kopumā Latvijā konstatēti vien nepilnos 18% no 2017. gadā apsekotajām platībām (492 tūkst. ha). Tikai piektajā daļā no potenciāli iespējamās platības konstatēti bioloģiski vērtīgi zālāji (BVZ), vislielākajās platībās konstatēts palieņu zālājs, visretāk — smiltāju zālājs), no saldūdeņiem visbiežāk — eitrofi ezeri ar iegrimušu ūdensaugu un peldošu augāju joslu, no mežiem visbiežāk — veci vai dabiski boreālie meži, visretāk — ozolu meži, visbiežāk — neskarti augstie purvi, piekrastē — pelēkās kāpas ar sikkrūmu audzēm, piemēslotas alas/atsegumi, strauji izplatās ekspansīvie augi gan kāpās, gan zālajos un arī mežos.

Zālāju biotopi Latvijā ir vieni no apdraudētākajiem, to platības sarūk, galvenokārt to neapsaimniekošanas dēļ. Būtiski ir apzināt BVZ un izglītot īpašniekus par to pareizu kopšanu un saglabāšanu, — apskatā min Ilze Reinika. Viņa secina, ka dabas skaitīšanas laikā ekspertiem jāskatās arī virkni sabiedrības interesējošu jautājumu par dažādām tēmām, piemēram, sociālekonomiskajiem jautājumiem — kur jānododas, lai saņemtu zemes nomas atvieglojumus, par piesārņojumu u. c., par dažādiem paralēli īstenotajiem vides projek-

Eksperte Anita Namatēva: — Mums ir jābūt pietiekami gudriem, lai šodien sastrādātais nākotnē nestu labus rezultātus.

Madonas novadā ir izvietojusies divi rezervāti, vairāki dabas liegumi un dabas parku teritorijas.

tiem (mazie ērgļi, ainavu projekts, dižkoku uzskaitē u. c.), kā arī par LAD atbalsta maksājumu vai dažādu citu maksājumu saņemšanu.

Par Madonas novadu

Kopumā eksperti uzskaita īpaši aizsargājamās ES nozīmes biotopus, piemēram, bioloģiski vērtīgus zālājus, dabiskoties sākušās mežaudzes, purvus, avoksnājus, cilvēka maziemētā jūras piekrasti un kāpas, upes, ezerus, alas un iežu atsegumus.

Madonas novada teritorija tiek skatīta visu triju dabas skaitīšanas sezonu ietvaros, proti, katru gadu tiek skatīti septiņi kvadrāti ar piecu grupu biotopiem (ģeogrāfisku apsvērumu dēļ mūsu gleznainajā novadā trūkst vienīgi piekrastes un kāpas biotopa.)

Tā kā otrā sezona vēl pilnībā nav noslēgusies, apsekojumu rezultāti arīdzan nav pieejami. Šobrīd varam runāt par pirmās sezonas datiem, kas veikti visā Madonas pilsētā un Lazdonas, Mārcienas, Kalsnavas pagastā, eksperti skatījuši arī kādu

teritorijas daļu Aronas, Bērzaunes, Praulienas, Barkavas, Sarkanu un Laudonas pagastā.

Sīkāk skatot Madonas novadu, pērnā gada inventarizācija uzrādījuši piecas biotopu grupas ar kopējo platību 6884 ha lielu teritoriju.

Vērts pieminēt galvenos iemeslus, kādēļ biotopu sastopamība ir tik reta. Pēc pērnā gada rezultātu analīzes iespējams secināt, ka bioloģiski vērtīgie zālāji ir apdraudēti un dabisko zālāju platības sarūk, jo netiek apsaimniekoti vai tiek nepareizi apsaimniekoti. Daļā zālāju ir konstatētas svešzemju augu sugas, piemēram, latvāņi, lupīnas, Kanādas zeltslotiņas, kā arī ekspansīvas sugas, kas arīdzan liecina par nepietiekamu apsaimniekošanu. Tāpat vērojama tendence, ka zālāji, tostarp bioloģiski vērtīgie, uz neauglīgām augsnēm tiek apmežoti.

Kā pareizi kopt savu zālāju, lai tajā nemazinātos bioloģiskā daudzveidība jeb biotops? Zālājs ir jānogana vai jānopļauj, turklāt zāle ir jāizved no lauka, jo agrāk tik

populārā smalcināšana un zāles atstāšana uz lauka atstāj ietekmi uz augu daudzveidību.

No ekspertu pieredzes

DAP uzdevumā dabas skaitīšanas kontroles ekspertes pienākumu veicēja Anita Namatēva uz vaicājumu par to, kādas dabas vērtības atrastas, komentē: — Dabas skaitīšanā mans darbs galvenokārt ir saistīts ar zālājiem un purviem. Par zālājiem runājot — vislielāko prieku sagādā tādas pļavas un ganības, kurās ir ne tikai ļoti daudz dažādu dabiskam zālājam raksturīgu sugu, bet ja tajos var atrast arī kādu retu vai aizsargājamu sugu. Šogad atradu divas retas sugas, kuras iekļautas Latvijas Sarkanajā grāmatā, — plūksnu ķekarpapardi (sastop Latvijas centrālajā un austrumu daļā) un bālziedu brūnkāti (sastop Latvijas centrālajā un ziemeļu daļā), kas ir pusparazīts uz lēdzerkstes un purva usnes. Bet par purviem runājot — jā, mums kā biotopi ir sūnu purvi, pārejas purvi, bet pavisam maz ir zāļu purvu tādā izpratnē, ka tas patiešām ir purvs. Zāļu purvu teritorijas vai nu ir aizaugušas, vai tās pārskatāmā pagātnē ir nomeliorētas un šīm platībām nu ir cits izmantošanas veids.

Vai mēs paši apzināties, kādi mums ir ainavu dārgumi laukos? Uz šo vaicājumu Anita Namatēva atbild: — Ainavu grūti raksturot pāris vārdos. Vai mēs apzināties šo dārgumu? Domāju, ka līdz galam ne. Ainava, kādu mēs to redzam šodien, ir veidojusies un joprojām veidojas cilvēka un dabas (dzīvās un nedzīvās) mijiedarbībā — viens bez otra tie nevar pastāvēt. Kā ainavu mēs redzam purvus, mežus, ezerus un upes, zālājus, tūrumus, lauku sētas u. c. Viss atkarīgs no mēroga, kādā domājam. Šobrīd mums ir jāsaprot, kādu dzīves telpu veidojam sev apkārt un cik tajā liela vieta tiek atvēlēta citiem dzīvājiem organismiem. Lai kāda būtu mūsu rīcība šodien, noteikti sekos atbildes reakcija. Tāpēc mums ir jābūt pietiekami gudriem, lai šodien sastrādātais nākotnē nestu labus rezultātus. ■